

بررسی راهکارهای کوتاه مدت آموزش الکترونیکی ترکیبی از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

اشرف السادات حکیم^۱، داریوش رخ افروز^۱، ندا صیادی^{۱*}
دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

مقاله اصلی

۱- مربی هیات علمی دانشکده پرستاری مامایی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، اهواز، ایران

* اهواز، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور، دانشکده پرستاری و مامایی

تلفن: +۹۸ ۹۱۶۶۰۲۶۴۵۰

Email: Saed_sayadi_neda@yahoo.com

چکیده

زمینه و هدف: یادگیری به شیوه الکترونیکی به عنوان یک نوع روش آموزش انفرادی محسوب می شود که در آن یادگیرندگان قادرند با توجه به استعدادهای خود به هدفهای آموزشی دست یابند. هدف در این پژوهش بررسی راهکارهای کوتاه مدت یادگیری الکترونیکی ترکیبی از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی اهواز می باشد.

روش کار: در این مطالعه مقطعی توصیفی-تحلیلی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی اهواز (۵۰ نفر) بر اساس نمونه گیری تصادفی ساده مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار جمع آوری دادهها پرسش نامه محقق ساخته بود. دادهها پس از جمع آوری با استفاده از آمار توصیفی و تحلیلی در نرم افزار آماری SPSS نسخه ۱۳ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافتهها: یافتههای پژوهش فوق نشان داد که ۸۳ درصد اعضای هیات علمی به طراحی نرم افزارهای ارائه کننده خدمات آموزشی جذاب و ایرانی پسند به عنوان بهترین راهکار کوتاه مدت اعتقاد داشتند و ۱۷ درصد راهکار یادگیری الکترونیکی را که صرفاً "جهت کسب دانشجویان توسعه یابد را به عنوان غیر کاربردی ترین راهکار انتخاب کرده بودند **نتیجه گیری:** با توجه به نتایج حاصل از این مطالعه به نظر می رسد مسئولین باید در خصوص ارائه نرم افزارهایی که بیشتر با فرهنگ ایرانی همخوانی داشته باشد تلاش نمایند تا بتوان در این امر مهم که همانا آماده سازی بستر مناسب جهت اجرای آموزش الکترونیکی ترکیبی است گام برداشت

واژگان کلیدی: راهکار، یادگیری، یادگیری الکترونیکی ترکیبی.

مقدمه:

موافقم و مخالفم طبقه بندی شد. در سئوالات مربوط به راهکارها جمع امتیازات هر سؤال ۱۰۰ بود. جهت تعیین اعتبار ابزار از اعتبار محتوا و ساختار استفاده گردید، بدین منظور پس از بررسی متون و منابع کتابخانه ای سئوالات طراحی و با ده تن از اعضای هیات علمی و صاحب نظران مشاوره شد و اصلاحات لازم صورت پذیرفت. جهت تعیین پایایی از روش test - retest استفاده شد، بدین ترتیب که سئوالات یک بار به آزمون شوندگان داده شد و دو هفته بعد مجدداً سئوالات توسط آزمون شوندگان پاسخ داده شد و سپس با تعیین ضریب همبستگی آلفای کرونباخ $0/92$ پایایی پرسشنامه تأیید شد. داده‌های مطالعه پس از جمع آوری وارد نرم افزار SPSS نسخه ۱۳ شد و سپس با استفاده از آزمون‌های آماری توصیفی (فراوانی و درصد) و استنباطی (کای اسکور) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها:

مشخصات فردی اعضای هیئت علمی در جدول شماره ۱ آورده شده است. جدول شماره ۲ نشان دهنده دیدگاه اعضای هیئت علمی در مورد راهکارهای کوتاه مدت اجرای آموزش الکترونیکی ترکیبی می باشد همچنین بین تعیین استاندارد جهت تدوین دروس یادگیری الکترونیکی و طرح درس‌های مربوطه با سابقه اعضای هیئت علمی ارتباط معنی داری وجود داشت ($p = 0/02$). و بین سن و راهکار طراحی نرم افزارهای جذاب و ایرانی پسند ($p = 0/05$) و جنس و راهکار فوق ($p = 0/04$) ارتباط معنی داری وجود داشت.

با ورود به عصر اطلاعات نهاد آموزش از نخستین نهادهایی است که دستخوش تغییرات اساسی شده است (۱). با گسترده شدن فناوری اطلاعات و نفوذ وسایل ارتباط از راه دور به عمق جامعه، ابزارها و روش‌های آموزش نیز دچار تحول شدند. تحول این ابزارها و روش‌ها در جهتی است که هر فرد در هر زمان و هر مکان بتواند با امکانات خودش و در بازه زمانی که خودش مشخص می کند مشغول یادگیری شود (۲). در حال حاضر بسیاری از کشورهای پیشرو در زمینه یادگیری الکترونیکی در حال ایجاد و راه اندازی دانشگاه‌ها و کلاس‌های مجازی یا توسعه نظام‌های سنتی خود هستند (۳). اهمیت توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات به حدی است که پس از پایان نخستین دهه قرن بیست و یکم، فعالیت پژوهشی و آموزشی کمتری بدون استفاده از اینترنت و ارتباطات کامپیوتری صورت می پذیرد (۴). از سویی دیگر دانشجویان دارای سبک‌های گوناگون یادگیری می باشند و ویژگی‌های متنوعی در میزان و سرعت یادگیری دارند و نیز ویژگی‌های بسیاری در ایشان وجود دارد که سبب تفاوت هر یک از آنان نسبت به دیگری می شود. در نتیجه یک روش آموزشی ثابت برای تمامی یادگیرندگان فاقد کارایی کافی است. لذا ضرورت تغییر در روش‌های آموزشی و فردی کردن آموزش مورد توجه متخصصان امر آموزش قرار گرفته است (۵). البته یادگیری با کمک رایانه محدودیت‌های خاص خود را نیز داراست که از جمله این محدودیت‌ها نبودن درک دقیق از فضاها و مجازی و نداشتن آشنایی کامل با قابلیت‌ها و کارکردهای آن است. یکی دیگر از محدودیت‌ها وابسته بودن موفقیت یادگیرنده به مهارت تکنیکی و فنی او در کاربرد رایانه است. (۶) با توجه به محدودیت‌های ذکر شده و در نظر گرفتن این نکته که کشور ایران از نظر جمعیتی جوان ترین کشور جهان محسوب می شود و ۷۰ درصد جمعیت آن زیر ۳۰ سال سن دارند و از سوی دیگر تمایل جوانان به ادامه تحصیلات دانشگاهی افزایش یافته است و با نظام آموزشی کنونی تنها ۲۵ درصد از داوطلبان امکان ورود به دانشگاه را پیدا می کنند این مسئله با توجه به تحولات اخیر جهانی ورود به عصر اطلاعات که در آن دانش بالاترین ارزش افزوده را ایجاد می کند ما را با چالشی اساسی مواجه ساخته است که تنها با بهره گیری از آموزش الکترونیکی همراه با شیوه سنتی تدریس می توان بر آن فائق آمد. در لزوم توسعه آموزش الکترونیکی در کشور تردیدی وجود ندارد آن چه مطرح است شیوه و چگونگی دستیابی به این آموزش است (۱). در راستای همین هدف محقق بر آن شد تا راهکارهای کوتاه مدت آموزش الکترونیکی را از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز بررسی کند تا بدین طریق بتوان با ارائه راهکار مناسب جهت پیاده کردن این روش آموزشی از مزایای ترکیب این روش با شیوه سنتی بهره کافی را برد.

روش کار:

مطالعه حاضر از نوع مقطعی و توصیفی-تحلیلی است. در این تحقیق ۵۰ نفر از اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز بر اساس نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب و وارد مطالعه شدند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته بود، مشتمل بر دو بخش شامل مشخصات دموگرافیک (۴ سؤال) و گزاره‌های مربوط به راهکارهای عملیاتی و کوتاه مدت (۷ سؤال) که پاسخ سئوالات مربوط به راهکارها براساس مقیاس سه درجه ای لیکرت: موافقم، تا حدی

جدول شماره ۱- توزیع فراوانی مشخصات فردی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

مشخصات فردی	فراوانی	
	تعداد	درصد
سن	۴	۸
	۱۸	۳۶
	۲۸	۵۶
وضعیت تاهل	۴۳	۸۶
	۷	۱۴
جنسیت	۲۶	۵۲
	۳۴	۴۸
سابقه تدریس (به سال)	۱۳	۲۶
	۷	۱۴
	۱۶	۳۲
	۶	۱۲
	۸	۱۶

جدول ۲- توزیع نحوه نگرش اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز نسبت به راهکارهای کوتاه مدت یادگیری الکترونیکی ترکیبی

راهکارها	موافق		تا حدی موافق		مخالف	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
برگزاری آموزش الکترونیکی ترکیبی ابتدا" به صورت نیمه حضوری	۲۴	۴۸	۱۳	۲۶	۴	۸
تدوین استاندارد جهت طرح درس و ارائه دروس یادگیری الکترونیکی	۲۲	۴۴	۲۷	۵۴	۱	۲
طراحی نرم افزارهای جذاب و ایرانی پسند	۱۸	۳۶	۳۰	۶۰	۱	۲
پیاده سازی یادگیری الکترونیکی از مقاطع بالاتر از کارشناسی	۱۹	۳۸	۱۵	۳۰	۷	۱۴
ارائه یادگیری الکترونیکی در ابتدا به صورت مکمل و کمک آموزشی	۲۰	۴۰	۲۳	۴۶	۲	۴
تهیه تجهیزات ارزان قیمت ماهواره ای جهت دسترسی به اینترنت	۲۲	۴۴	۲۵	۵۰	۳	۶
ارائه یادگیری الکترونیک در ابتدا جهت کسب مهارت دانشجویان	۱۸	۳۶	۱۶	۳۲	۵	۱۰

بحث و نتیجه گیری:

یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که ۸۳ درصد اعضای هیئت علمی به طراحی نرم افزارهای ارائه کننده خدمات آموزشی جذاب و ایرانی پسند به عنوان بهترین راهکار کوتاه مدت اعتقاد داشتند و ۱۷ درصد راهکار یادگیری الکترونیک را که صرفاً "جهت کسب دانشجویان توسعه یابد را به عنوان غیرکاربردی ترین راهکار انتخاب کرده بودند. این خصوص نتایج مطالعه زمانی و همکاران که با هدف بررسی راهکارهای توسعه فرهنگی آموزش الکترونیک در بین اساتید انجام شد نشان داد که فرایند تغییر نگرش اساتید و متقاعد سازی آنها نسبت به مزایای رویکرد آموزش الکترونیک و توسعه مهارت‌های مورد نیاز آنها برای ایجاد تدریس مناسب نقش ویژه ای را در اجرای موفق این نوع آموزش ایفا می‌کند (۷). که با نتایج پژوهش حاضر همراستاست. همچنین در مطالعه فاطمی و همکاران که با هدف بررسی چالش‌های احتمالی و راهکارهای پیشنهادی آموزش الکترونیک انجام شد، نتایج نشان داد که آموزش الکترونیک در سطح آموزش عالی پدیده ای نسبتاً نوین بوده و در نتیجه با وضعیت ایده آلی که از آموزش الکترونیک در کشور حتی در حوزه دانشگاهی مدنظر است فاصله زیادی دارد و محقق کردن آن نیاز به برنامه ریزی بلند مدت و سیاست‌های اصولی دارد (۸). همچنین در مطالعه غلامی و همکاران که با هدف بررسی موانع آموزش الکترونیک در دانشگاه‌های علوم پزشکی قزوین انجام شد نتایج نشان داد که با توجه موانعی که در خصوص راه اندازی این نوع آموزش در دانشگاه‌های علوم پزشکی وجود دارد و عمده مشکلات مربوط به عدم آشنایی و نبودن امکانات در این خصوص بود می‌توان با فراهم کردن زیر ساخت‌های آموزش الکترونیک بستر مناسبی را برای رشد و ارتقای سطح علمی کشور به وجود آورد (۹). همچنین در مطالعه دیگری که با هدف بررسی یادگیری الکترونیک، مسائل و راهکارهای آن با تاکید بر آموزش عالی انجام شد یافته‌ها نشان داد که راهکار کوتاه مدت برگزاری آموزش الکترونیک در ابتدا به صورت غیر حضوری را به عنوان بهترین راهکار معرفی کرده اند (۱۰). که با نتایج مطالعه حاضر متفاوت می‌باشد و شاید علت این اختلاف تفاوت در امکانات دانشگاهی بوده که در آنها این طرح آموزشی اجرا شده است. به طور کلی با توجه به اینکه علی رغم گسترش روزافزون ارتباطات و ضرورت استفاده از فن آوری نوین از جمله آموزش الکترونیک به ویژه در دانشگاه‌های علوم پزشکی حرکت قابل قبولی مشاهده نشده لذا توصیه می‌گردد مطالعات بیشتری در زمینه تدوین راهکارهای کوتاه مدت اجرای این شیوه آموزشی انجام شود تا بتوان با ایجاد بستر مناسب و ارائه راهکارهای لازم در کوتاه مدت به این مهم دست یافت.

تشکر و قدردانی:

این مقاله حاصل طرح تحقیقاتی مصوب دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز به شماره قرارداد ۸۸۳۲۷-۸۸۳ مورخ ۱۴/۱۰/۸۸ می‌باشد که مراتب تشکر و قدردانی از مدیریت محترم مرکز EDC و معاونت پژوهشی دانشگاه به جهت حمایت از طرح یاد شده اعلام می‌شود. همچنین مراتب سپاس صمیمانه از مسئولان ذیربط و کلیه اعضای هیات علمی آن دانشگاه ابراز می‌گردد.

References:

1. Zoleaghari M, Merdad N, ParsaYekta Z, SalmaniBarugh N, Bahrani N. [The effect of lecture and E – learning methods on learning mother and child health course in Nursing students]. Iranian Journal of Medical Education. 2007; 7 (1): 31 – 38. Persian.
2. Fathnejad F, Mokhtari A. [Virtual Education: The third generation]. Monthly magazine of Tadbir. 2007; 18 (183). Persian.
- 3- Falsely E. [Open and flexible Education]. Rahyaft. 2004; 32: 72 – 83. Persian.
4. Cook DA, Smith AJ. Validity of index of learning styles scores: multitrait-multimethod comparison with three cognitive/learning style instruments. Med Educ. 2006 Sep; 40 (9): 900 – 7.
5. Moniee R. [Developing of distance education in higher education: challenge and opportunism]. Rahyaft. 2004; 31 (1): 43. Persian.
6. Shuster GF, Learn CD, Duncan R. A strategy for involving on – campus and distance students in a Nursing research course. Jcontin Educ Nurs. 2003 May – Jun; 34 (3): 108 – 15.
7. Zamani F. [Survey strategy of development culture of faculty]. Horizons of Development of Medical Sciences Education. 2010; 3 (5): 25-36. Persian.
8. Fatemi Z, Farahi R. Survey possible challenge and proposal strategy of e-learning. Horizons of Development of Medical Sciences Education. 2010; 3 (5): 40-45. Persian.
9. Gholami A, Derakhshan F, Safdari F. Barriers e-learning in medical sciences universities from the attitude of educational experts and faculty of Qazvin University of Medical Sciences. Horizons of Development of Medical Sciences Education. 2010; 3 (5): 12-16. Persian.
10. Feyzi K, Rahmani M. Electronic learning in Iran, problems and solutions with emphasis on higher education. Quarterly Journal of Researchand Planning in Higher Education. 2004; 10 (3): 99-120. Persian.